

מהימים ההם לזמן הזה

למידה משמעותית ערכית וחוויתית
לחג החנוכה אצלך בכתה

מארכי שיעור למורה

נערך על פי שיעורו של הרב גדי שר שלום

איך אשתמש בחוברת?

סיפור חנוכה מחולק בארבע מערכות.

נושאים

לנוחיותך סיכמנו את הנושאים המרכזיים במערכה.

מסרים

המשמעות, הערכים והדגשים החינוכיים במערכה.

הערות

נקודות חשובות שיש לשים לב אליהן בהוראת מערכה זה.

פעילות

רעיונות לפעילויות ודיונים, להפנמה וקישור לעולמו של הילד.

המערכים שבחוברת זו נוסו בהצלחה בכיתות רבות, הם מתאימים לילדים בכתות א'-ח'.

בנוסף מיוחד לכתות ב'-ד' - מצורפים דפי עבודה.

נשמח להארות והערות.

חנוכה שמח ואילא גבורה ואור

צוות בית המדרש למורות

052-8553310

betmidrashmor@gmail.com

גזירות היוונים ומסירות נפש על התורה והמצוות.

נושאים

1. עליית היוונים

2. גזירות היוונים והפגיעה במקדש

3. התמודדות עם ישראל

מסרים

• מסירות נפש על התורה, על קיום המצוות ועל רוממות ישראל.

• טהרה של התרבות הישראלית מול טומאת תרבות יוון.

1. עליית היוונים

נפתח בקצרה ברקע ההיסטורי, אמצע ימי בית המקדש השני. נספר על מלכות יוון, אשר כבשה ארצות רבות, ולכל מקום שכבשה הביאה איתה את דתה ותרבותה. תרבות יוון כללה חכמה אנושית, פיתוח ויזמי, יחד עם עבודת אלילים, וחיים ללא מחויבות למוסריות, אלא לפי החשק התאוה והיצר של האדם.

היוונים הגיעו גם לארץ ישראל וכבשו אותה. כאן נפגשו בעם ישראל שחי לפי חכמה אלוקית, ומשתדל לחיות את כל פרטי חייו באצילות ובהנהגה, לפי תורת השם ומצוותיו, במוסריות, ובמידות טובות.

2. גזרות היוונים

היוונים רצו לכפות על עם ישראל לחיות לפי תרבות יוון.

הם גזרו על היהודים לא ללמוד תורה, לא לשמור שבת, לא למול את בניהם, ולא לקדש את

החודש. הם דרשו מהם לחיות כמותם, להקריב לפסל ולאכול בשר חזיר, כשמטרתם היא "כתבו על קרן השור אין לכם חלק באלוהי ישראל".

"וישלח המלך ספרים ביד הרצים אל ירושלים ולכל ערי יהודה, ויצווהם ללכת בדרכי גויי הארץ.

לבלתי הקריב עוד עולה ומנחה בקודש, ולבלתי הסך נסך לה', ולהפך את השבתות ואת המועדים. לחלל את המקדש ואת הכוהנים, ולהקים במוות ובתים לאלילים, ולהקריב בשר חזיר וכל בהמה טמאה. ויצווה לבלתי המול להם כל זכר, ולשקץ את נפשותם בכל דבר פיגול, להעבירם מחוקות אלהים ולשנות את דרכם. וכל איש אשר ימרה את פי המלך - מות יומת." (ספר החשמונאים א' א')

היוונים כבשו את ירושלים, החריבו אותה, ופגעו בליבה - בבית המקדש. הם ביטלו את עבודת הקודש בבית המקדש, פרצו בו פרצות, טימאו את כליו, טימאו את השמנים, ושיקצו את אבני המזבח בכך שהקריבו עליו קרבנות לאלילים.

"וייפול עליה באגרופ רשע, ויהרוג עם רב מישראל, ויבז את העיר ויצת אש בקרבה, ויהרוס את הבתים ואת החומות מסביב, וייקח את הנשים ואת הטף ויוליכם בשבי, וינהג את מקניהם... וינס כל האזרח בישראל מירושלים.. מקדשה היה לשמה.. שבתו שבתותיה וכל כבודה לאין, ותרב חרפתה וקלונה..." (ספר החשמונאים א' א')

"ויהי בשנת מאה וארבעים וחמש, בחמשה עשר יום לחודש כסלו, ויקימו שיקוף משומם על מזבח ה', ויבנו במוות בכל ערי יהודה מסביב. ויזבחו ויקטרו בחוצות העיר ולפני פתחי בתים, ויקרעו את ספרי תורת ה' לקרעים, וישרפו אותם באש. ... ובחמישה ועשרים יום לחודש זבחו את זבחייהם על הבמה אשר הקימו נוכח מזבח ה'" (ספר החשמונאים א' א')

3. התמודדות עם ישראל

נעורר את התלמידים למסירות נפש על התורה והמצוות. לא נתעלם מכך שהיו מתיוונים, אבל כדרכינו נתמקד בחיוב, בטוב, באמת הנצחית של עם ישראל שבאה לידי ביטוי באותם יהודים שלמרות הגזרות וסכנת החיים, המשיכו במסירות נפש לשמור את התורה והמצוות.

הנקודה העיקרית והמרכזית במסירות הנפש היא כח התורה. מתוך שעוסקים בתורה, ולומדים תורה, מקבלים את הכח למסור את הנפש על התורה והמצוות.

כדאי לעבור על ספר החשמונאים, לסמן לעצמינו משפטי מפתח, וללמד אותם את הילדים, למשל תיאור של יהודים שיוצאים להרים בערב שבת כדי לשמור על השבת במערות, ללא תנאים, בקור, ושמרו על השבת במסירות נפש.

"והנשים אשר מלו את בניהן הומתו על פי המלך.. ורבים מבני ישראל דבקו בתורת ה' ויישמו מאכול כל דבר טמא. וייבחרו את המוות משקץ את נפשותם, ומחלל את ברית ה' וימותו.

"בזמן ההוא אמרו בני ישראל אלו לאלו: בואו ונלך ונשבית במערה, פן נחלל את יום השבת. וילשינו אותם לפני בגרים. (המשנה לאנטיוכוס). אז בגרים הרשע שלח אנשים חלוצים, ויבואו וישבו על פי המערה. ויאמרו אליהם: יהודים, צאו אלינו, אכלו מלחמנו ושתו מייננו ומעשינו תהיו עושים. ויענו בני ישראל ויאמרו אלה לאלה: זוכרים אנחנו אשר צונו ה' על הר סיני "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי תשבית", עתה טוב לנו אשר נמות במערה מאשר נחלל את יום השבת." (מגילת אנטיוכוס)

הערות

חנה ושבעת בניה, לא נספר עד כיתה בוגרת כדי לא ליצור זעזוע נפשי אצל הילדים.

ש: ואם אחד הילדים מתחיל לספר את הסיפור של חנה ושבעת בניה, או סיפור מזעזע אחר?

ת: לא נאמר לתלמיד שלא היה דבר כזה מפני שזה לא אמת ולא נכון, גם לא נבטל את דבריו, כדי שלא לסתור את מה ששמע מפי ההורה או המורים, מאידך נעצור אותו ולא ניתן לו להמשיך בתיאורים הקשים. אפשר לומר משהו כעין: "מה שאמרת מוזכר בדברי חז"ל, אך אנחנו לא נוכל כעת ללמוד את הכל", או "אנחנו כרגע לומדים על מתתיהו ובניו ועל המסירות לקיום התורה והמצוות, ואם חשוב לך לספר תבוא אלי בהפסקה ותספר לי".

נסביר לילדים כי על אף שנאמר בתורה "וחי בהם", ומכאן למדו חכמים שפיקוח נפש דוחה את כל המצוות התורה, כאן הדבר יוצא דופן, מפני שהיונים גזרו על העם כולו שיעברו על מצוות התורה, וכשהמלכות גוזרת על העם כולו לבטל את התורה ומצוותיה, זה נקרא שעת שמד. ובשעת שמד צריך למסור את הנפש על כל מצוה ומצוה ולהיהרג ולא לעבור.

יחד עם המסירות הגדולה של היהודים על השבת, צריך ללמד את הילדים, שאם יש בידם להציל את נפשם, הם מחויבים להלחם אפילו בשבת.

פעילות

לילדים הצעירים-

- **המחזה:** מתחבאים במערה, שומרים שבת, היוונים מחפשים. ההמחזה צריכה לבטא לא רק את הפעולות הטכניות, אלא את הרגשות של היהודים, הבחירה, וההתגברות לשמור מצוות למרות הסכנה והפחד.
- לבקש מהילדים לתת דוגמאות מחיי היומיום שלנו בהן אפשר להתגבר לשמור מצוות למרות שקשה, ולהמחז את הדוגמאות שיעלו.

לבוגרים- דיון בנושא מסירות נפש.

- איפה בחיי היומיום שלנו אפשר להתאמץ לקיים מצוות גם כשקשה. מה יכול לחזק אותנו לקיים מצוות גם כשקשה לנו.

פרוץ המרד

לחבל שוסיס, ורכושנו שלל גויים. חלפה כלתה כל הדרה, שרתי במדינות
נהפכה לשפחה. מקדש ה' לשמה, ותפארתנו למשיסה. שדוד ושמם בכף
עם לויעז, ועתה איכבה לא אקוץ בחיי. ויקרעו מתתיהו ובניו את בגדיהם
וילבשו שק ויתאבלו מאוד" (ספר החשמונאים א' ב')

2. המעמד במודיעין

"ויהי כאשר באו פקידי המלך עיר מודיעת להעביר את העם מתורת ה'
לעבודת האלילים ולזבוח להם. וילוו אליהם רבים מבני ישראל, ומתתיהו
ובניו התחזקו. ויאמרו שרי המלך אל מתתיהו לאמור. הן איש נגיד ונכבד
אתה בקרב עמך, ומספר בניך רבים וגם רבה משפחתך, לכן קרב נא
אתה ראשונה לעשות את מצות המלך כאשר עשו בכל מדינות מלכותו,
וגם כל אנשי יהודה וירושלים. ואתה ובניך תמצאו חן בעיני המלך, וייתן
לכם זהב וכסף ומתנות יקרות. וישא מתתיהו את קולו ויאמר: אם אמנם
יסורו כל עבדי המלך גוי גוי מאלוהיו וישמעון לקולו להמיר את חוקות
אבותיהם. לא כן אנכי ומשפחתי, כי לא נסור ימין ושמאל מאחרי חוקות
אבותינו. חלילה לנו לשוב ממצוות ה' אלוהינו ולהפר בריתנו אתנו. לכן
את דתי המלך לא נעשה, ואת חוקותינו לא נמיר בחוקות המלך. ויהי
ככלותו לדבר, ויגש איש מבני ישראל לעיני כל הניצבים אל הבמה אשר
במודיעת לזבוח זבח כאשר ציוה המלך. וירא מתתיהו, ויחם לבבו ותבער
קנאתו על תורת אלוהיו. וירוף בחמתו אל האיש, וימיתו אצל הבמה".

"וגם את הפקיד המית, ויתוף את הבמה. ויקנא לתורת אלוהיו כאשר
עשה פנחס לזמרי בן סלוא. וירץ אחרי כן בתוך העיר ויקרא בקול גדול
ויאמר: מי האיש החרד לתורת אלוהיו ומחזיק בבריתו - יבא אחרי.
ויברח הוא ובניו אל הרי המדבר, ויעזבו כל אשר להם בתוך העיר. וכל
האנשים אשר נגעה תורת ה' בלבבם הלכו אחריהם וינוסו המדברה.
וישבו שם הם ונשיהם וטפם ומקניהם, כי גבר הקצף מאוד מאוד".

(ספר החשמונאים א' ב')

3. פרוץ המרד

מתתיהו ובניו מוסרים נפשם על מצוות ה' בייחוד על מילה -

"מתתיהו ובניו התחבאו מחוץ לכפר ומתתיהו ורעיו עברו בכל גבולי
ישראל, ויתצו את הבמות, וימולו את הילדים אשר לא נמול בשר ערלתם
ותצלח המלאכה בידם, וירדפו ביד רמה אחרי רודפיהם"

(ספר החשמונאים א', ב').

נושאים

1. קינת מתתיהו על חורבן המקדש וירושלים.
2. המעמד במודיעין- פקידי המלך המצווים לזבוח לפסל, מתתיהו מקנא לתורת אלוקיו, ומרים את דגל המרד.
3. פרוץ המרד- מתתיהו ורעיו עוברים בכל ישראל, מנתצים את הבמות ומלים את הבנים.
4. דברי החיזוק של מתתיהו לבניו לפני מותו.

מסרים

- הופעת הגבורה דווקא אצל אנשי הקודש, הכהנים, אנשי התורה והמקדש.
- איכפתיות אמיתית ממצבו של עם ישראל - הצער הגדול על הגזירות ועל חורבן המקדש וירושלים.
- מסירות נפש על כבוד ה', על התורה, המצוות, וחיי עם ישראל וכבודו.
- בטחון בה' - "אל תגורו מפני רשע... היום יעלה וישגה ומחר איננו", ו"כל הבוטח בד' יסובבנהו חסד".

1. קינת מתתיהו על חורבן המקדש וירושלים

"וירא מתתיהו את התועבות אשר ביהודה ובירושלים ויקונן ויאמר: אוי
לי כי נולדתי לחזות את שבר עמי וקריה הקדושה בידי בני נכר. מקדש
אלוה בכף זרים, והיכלו לזר כאיש חרם.. צבי תפארתנו (= ירושלים)

קרבות יהודה ואחיו

נושאים

1. הקשיים של צבא המכבים - מעטים מול רבים, עייפות, רעב.
2. דברי החיזוק של יהודה ללוחמים.
3. תפילת יהודה ולוחמיו.
4. תיאור הקרב

מסרים

- אמונה ובטחון גמור בה' למרות הקשיים האובייקטיביים הגדולים ויחסי הכוחות.
- תפילה לה' בעת צרה.
- גבורה.
- מסירות נפש - עבור קיום התורה, עם ישראל, ובית המקדש.
- ה' נותן כח לעשות חייל.
- ה' אוהב את עמו ישראל ועושה להם ניסים - בכל ההיסטוריה של עם - ישראל כפי שמזכיר יהודה בדבריו, וגם בקרבות המכבים.

1. הקשיים של צבא המכבים

"וכראותם את המחנה הבא לקראתם אמרו אל יהודה: מעטים אנחנו, איך נוכל להלחם בהמון הגדול הזה? ואנחנו עייפים כי לא אכלנו היום."

(ספר החשמונאים א' ג')

2. דברי החיזוק של יהודה ללוחמים

"ויאמר יהודה: דבר קל הוא שימסרו רבים ביד מעטים כי אין לשמים מעצור להושיע ברב או במעט ולא ברב חיל הנצחון במלחמה, כי מן השמים באה הגבורה. הם באים אלינו בגאווה רבה ובזדון להכחיד אותנו ואת נשינו ואת טפינו ולשימנו לבז, ואנחנו נלחמים בעד נפשנו ותורתנו. הוא יגוף אותם מפנינו ואתם אל תפחדו מהם."

4. דברי החיזוק של מתתיהו לבניו לפני מותו:

מתתיהו מחזק את בניו ומדגיש את כח התורה, הדבקות ומסירות הנפש על המצוות, והרמת קרן ישראל:

"ויהי כי זקן מתתיהו וקרבו ימיו למות ויקרא אל בניו ויאמר אליהם. הנה עת רעה וזוועה עת צרה ותוכחה לישראל. לכן קומו בני וקנאו לתורת אלוהינו, שימו נפשכם בכפיכם על ברית אלוהינו. זכרו את המעשים אשר עשו אבותינו בימי קדם, והיו לכם לשם ולתפארת לדורות עולם. אברהם אבינו נוסה במסה, והאמין בה' ותחשב לו לצדקה. יוסף שמר את משמרת ה' בעת צרתו, ויהי לאדון במצרים. פינחס אבינו קנא לאלוהיו, ותהי לו ברית כהונת עולם. יהושע מלא אחרי ה', ויהי לראש ולנגיד על ישראל. כלב ענה עדות אמת בקהל עם, ותהי לו נחלת סגולה. דוד הלך בדרך תמים, ותהי לו המלוכה לירושלם עולם. אליהו קנא לאלוהיו, ויעל השמיים. חנניה מישאל ועזריה בטחו בה', וינצלו מתוך כבשן האש. וגם דניאל בתומת לבבו ניצל מגוב האריות. לכן אם תבינו שנות דור ודור, וידעתם כי כל הבוטח בה' יסובבנהו חסד. ועתה אל תגורו מפני כעס הרשע, כי כל כבודו כעש וכדומן על פני השדה. היום יעלה וישגה ומחר איננו, וכי ישוב אל עפרו אבדו עשתנותיו. לכן התאושו בני וחזקו לבבכם בתורת ה', וירם אלוהים קרנכם. שמעו לקול שמעון אחיכם, כי איש חכם ונבון הוא ויהי לכם לאב. יהודה המכבי איש גיבור וכן חיל מנעוריו, הוא יהיה לכם לראש במלחמה. ועתה אספו לכם כל הדבקים בתורת ה', לנקום את נקמת עמנו בצריכם. השיבו להם כפועלם ושימרו את מצות ה' בכל לבבכם. ויברך אותם ויאסף אל אבותיו. וימת בשנת מאה וארבעים ושש, ויקברו בניו אותו אל קבר אבותיו בעיר מודעת. ויבכו אותו כל בית ישראל, ויעשו לו אבל כבד מאוד"

(ספר החשמונאים א' ב')

הערה

נספר על הריגת המתיוון אך לא נאריך בתאור, אלא נדגיש את הקנאה לכבוד ה' ולכבוד התורה.

פעילות

לדבר מתוך גרוננו של מתתיהו המחזק את בניו ואת כל עם ישראל.

"התאזרו והיו לבני חיל והיו מוכנים לבוקר להלחם בגויים האלה אשר התאספו עלינו להשמיד אותנו ואת בית מקדשנו, כי טוב לנו מותנו במלחמה מראות ברעת עמנו ומקדשנו. כאשר ירצו השמים כן יעשו".

'אל תיראו מהמונם ומעברתם אל תפחדו. זכרו איך נושעו אבותינו בים סוף כאשר רדף אחריהם פרעה וחילו. ועתה נקרא לשמים: אם יחפוץ בנו - יזכור ברית אבות והשמיד את המחנה הזה מפנינו היום, וידעו כל הגויים כי יש פודה ומציל לישראל'.

(ספר החשמונאים א' ג')

3. מתפילות יהודה ולוחמיו

"ויצעקו בקול בכי אל ה' אלוהים ויאמרו: אהה אנה נפלט את אלה היום. הן מקדשך לטמאה וכוהניך נרדפו וילבשו בושות. כל העמים כולם קמו עלינו לכלותנו, ולא נכחד ממך את אשר יזמו לעשות. איככה נעמוד לפניהם אם לא תושיענו ימינך".

(ספר החשמונאים א' ג')

"ברוך אתה ה' אלוהי ישראל וגואלו, אתה הכית את בן הענק ביד דוד עבדך, ונתת את חיל הגויים ביד יונתן בן שאול ונושא כליו. תנה גם עתה את המחנה הלזה ביד עמך ישראל, למען יבושו ויכלמו ברב כוחם והמונם. תן מורך בלבבם, והפל עליהם אימה ופחד, שלח ידך בהם להזנום ולאבדם. למען יפלו בחרב אוהביך, וכל יודעי שמך יאמרו שירי תהילתך".

(ספר החשמונאים א' ד')

4. תיאור אחד הקרבות

"ויקם גורגיאש לילה ויבחר חמשת אלפים איש רגלי ואלף פרשים. ויקרבו בלאט אל מחנה היהודים. להתנפל פתאום עליהם, ואנשי המצודה היו להם לעיניים. וישמע יהודה ויקום עם אנשי צבאו לרדת אל מחנה המלך אשר באמה, ולהכותם בעודם נטושים על פני השדה. ויהי כאשר הקריב גורגיאש לבוא אל מחנה יהודה, וירא כי אין איש, וישתאה ויאמר, אך נסים הם לפנינו, וייסע אחריהם ההרה. וכמו השחר עלה, והנה יהודה בערבה, ושלושת אלפים איש בחור עמו, ושריונות וחרבות לא היו להם עוד די מחסורם".

10

מערכה ג'

"ויהי כי ראו הגויים את מחנה היהודים נוסעים לקראתם, ויצאו גם הם מן המחנה, ויסעו במערכה לקראתם, ואנשי יהודה תוקעים בשופרות. ויפגעו באויביהם, וינגעו לפני בני ישראל, וינוסו דרך הערבה. ויזנבו את הנחשלים בהם וידלקו אחריהם עד חצרון ועד שדה אדום מול אשדוד ויבנה, ויפלו מהם כשלושת אלפים איש".

"עודנו מדבר, והנה גדוד האויב נראה בראש ההר. וישא גורגיאש את עיניו, וירא כי נסו אנשיו וכי הוצת אש במחנה, כי הקיטור עלה השמימה, ויראהו את אשר נעשה. ויהי בראותם את יהודה וחילו ערוכי מלחמה עומדים במערכה, ויבהלו מאוד, ויפנו עורף וינוסו אל ארץ הגויים".

(ספר החשמונאים א' ד')

הערות

ה' נותן כח לעשות חיל.

נאמר לילדים יסוד זה, תוך כדי תאור הקרבות, ונסביר שד' עוזר לעמו בשתי הדרכים: הן בנתינת חכמה, תושיה, עוז וגבורה למכבים, והם צריכים לעשות חייל, ולהלחם מתוך התגברות ותעצומות נפש גדולות מאוד, והן בעשיית ניסים פלאיים שרק ד' עושה.

בגילאים מבוגרים יותר ניתן להעמיק בנושא זה.

כדאי ללמוד את הקרבות, לקחת קרב אחד לספר מה היה ולדבר מגרוננו של יהודה המכבי, כיצד הוא מחזק את לוחמיו מול הקשיים האדירים של המלחמה. בדבריו של יהודה מופיעים כל המסרים שהזכרנו: אמונה ובטחון מוחלט בה', כח התפילה לה' בעת צרה, מסירות נפש עבור קיום התורה והאומה, עבודת הקודש בבית המקדש, והזכרת ההיסטוריה של עם ישראל והשגחת ה' עליהם.

פעילות

לשנן בכיתה את "על הניסים"

לספר בכיתה ספורי גבורה לאורך הדורות

מערכה ג'

11

טיהור המקדש

נושאים

1. ההגעה למקדש והצער העצום על חורבנו, וטיהורו
2. חשיבותן של אבני המזבח.
3. פריצת הסורג וגדירתו מחדש.
4. חנוכת המקדש.
5. נס פך השמן.

מסרים

- הציפיה לבניין המקדש
- הכל במקדש נעשה ע"פ רצון השם, בטהרה, ולפי ההלכות מיוחדות.
- השם אוהב את עמו ישראל ועושה להם ניסים.
- הודאה להשם

1. ההגעה למקדש, הצער העצום על חורבנו, וטיהורו

"וכאשר ראו את המקדש שמם ואת המזבח מחולל ואת השערים שרופים ושיחים צומחים בחצרות כמו ביער או באחד ההרים, והלשכות הרוסות, קרעו בגדיהם, בכו בכי גדול, נתנו עפר על ראשם, נפלו על פניהם לארץ, תקעו בחצוצרות התרועה ויצעקו אל השמים. ויצו יהודה להלחם באנשי החקרא עד אשר יטהר את המקדש. הוא בחר כהנים תמימים אוהבי התורה והם טיהרו את המקדש וישאו את אבני השקץ אל מקום טמא..."

(ספר החשמונאים א', ד').

2. המזבח

יש להדגיש את חשיבותן של אבני המזבח, שהיו בהן הלכות מיוחדות:

"כל אבן שנפגמה כדי שתחגור (שתחרוץ) בה הצפורן כסכין של שחיטה, הרי זו פסולה לכבש ולמזבח, שנאמר (דברים כז, ו') "אבנים שלמות תבנה את מזבח ד"

(רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"ד)

גם כשנטמאו אבני המזבח ע"י היוונים הוקדשה לשכה מיוחדת בבית המקדש לשמירתן:

"בית גדול היה בצד העזרה וארבע לשכות היו בו... ומה היו משמשות (הלשכות)? מערבית ודרומית לשכת הטלאים... מזרחית צפונית בה גזוז בית חשמונאי אבני המזבח ששיקצום מלכי יוון..."

(רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ה)

"רחם נא ה' אלוקינו על ישראל עמך... ועל מזבחך ועל היכלך"

3. הסורג

מחיצה היתה בחצר בית המקדש ושמה "הסורג". מחיצה זו סימנה את המקום אשר עד אליו רשאים להכנס טמאי המת, ועובדי הכוכבים. היוונים אשר רצו לטשטש את קדושתו המיוחדת של עם ישראל, אשר בה הוא נבדל מכל האומות, פרצו את הסורג. עתה היה על החשמונאים לגדור אותו מחדש. וכך מספרת המשנה במסכת מידות פרק ב' משנה ג':

"לפנים ממנו, סורג (ד) גבוה עשרה טפחים. ושלוש עשרה פרצות היו שם, שפרצום מלכי יוון. חזרו וגדרום, וגזרו כנגדם שלוש עשרה השתחויות..."

רבינו עובדיה מברטנורא שם:

"סורג. מחיצה העשויה נקבים נקבים כמיטה מסורגת בחבלים... וגזרו כנגדם שלוש עשרה השתחויות. כשמגיע כנגד כל פרצה ופרצה, משתחוה ומודה על אבדן מלכות יוון."

תוספות יום טוב שם:

"...לדעת משנתנו שהיא העדות הנאמנה, לא היו העובדי כוכבים רשאים להכנס בחיל, ולפיכך נעשה הסורג. ובמהדורות שבספר הנזכר הוספתי תת טוב טעם שבשביל כן היוונים פרצו בו פרצות, הואיל ונעשה להבדיל אותם מבוא יותר פנימי, ולכך כשחזרו ישראל וזכו לגודרם, תקנו על כל גדר השתחויה להודות לה' כי טוב."

"...שכל המקיף העזרה בכניסתו לשם... כשמגיע נגד המקום שגדרו הפרצה, משתחוה בפישוט ידים ורגלים כדי להודות על אובדן ממשלת יוון וביטול גזירותיהם."

4. חנוכת המקדש

"ויקחו אבנים שלמות על פי התורה, ויבנו מזבח חדש כתבנית הראשון. ויבנו את המקדש ואת פנים הבית, ואת החצרות קידשו. ויעשו את כלי הקודש חדשים, ויביאו את המנורה ואת מזבח העולה והקטורת ואת השולחן להיכל. ויקטירו על המזבח ויעלו את הנרות אשר במנורה, ויאירו בהיכל. וישימו על השולחן לחם, ויורידו את הפרוכות ויכלו את כל המעשים אשר עשו."

וישכימו בבוקר בעשרים וחמישה לחודש התשיעי, הוא חודש כסליו, בשנת מאה וארבעים ושמונה (שהיא שנת 162 לפנה"ס). ויקריבו קרבן על פי התורה על מזבח העולה החדש אשר עשו. בעת וביום אשר טימאוהו הגויים, בעצם היום ההוא חנך בשירים ובנבלים, בכינורות ובמצלתים. ויפול כל העם על פניו, ויתפללו ויודו לשמים אשר עשה אתם טוב. ויעשו את חנוכת המזבח שמונה ימים, ויקריבו עולות."

5. נס פך השמן

בחנוכת המקדש התגלתה שוב האהבה של השם לעמו, והברכה שהוא מברך את מעשי ידיהם, עד שעשה להם נס גדול, של שינוי סדרי הטבע, כדי שיוכלו לקיים את מצוות הדלקת הנרות במנורת המקדש בשלמות ובטהרה.

וכך אומרת הגמרא:

"מאי חנוכה? דתנו רבנן, בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמוניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון."

(מהי חנוכה? על איזה נס קבעוה? ששנו רבנן, בכ"ה בכסליו ימי חנוכה, שמונה הם, שלא מספידים בהם, ולא מתענים בהם.)

שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה

מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס, והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה"

(מסכת שבת דף כ"א עמ' ב').

נס פך השמן מעיד גם על ניסי המלחמה. היה אפשר לחשוב שהניצחון המלחמה היה בגלל התושיה של יהודה או מסיבות מקריות אחרות, אך הנס הגלוי של פך השמן, מאיר את עינינו שיד ה' היא שכיוונה את כל המלחמות, והיא שנתנה ליהודה וחייליו את הכח לעשות חייל, ולנצח את הרבים והרשעים ביד המעטים והצדיקים.

ומתוך שמכירים ביד ה' אשר כיוונה את הכל לישועתם של ישראל, מתמלא הלב הלל והודאה לה' יתברך על ניסיון ועל נפלאותיו ועל ישועתו!

חשוב לדבר עם הילדים על חיוב אמירת הלל ו"על הניסים" בחנוכה. לעורר בהם את החשק להודות ולהלל לה' על הישועה, הניסים והנפלאות שעשה לנו בימי מתתיהו ובניו, ולהודות לה' תמיד, על ניסיון שבכל יום, ועל נפלאותיו וטובותיו שבכל עת ובכל שעה, עם עם ישראל כולו, ועם כל אחד ואחת מאיתנו.

נגענו כאן רק במסרים הרוחניים, האמוניים והחינוכיים של חנוכה, כמובן שאת כל אלו צריך להצמיח מתוך ההלכות, כיון שאין חילוק בין הצד ההלכתי לבין הצד האמוני, ובכלל כך נכון לבנות את כל ההכנות לחגים: להתחיל בפסוקים בתורה, והמשך המקורות בתורה שבע"פ (משנה וגמרא), משם אנחנו מגיעים להלכה ומתוך ההלכות מרחיבים את המסרים.

מקורות נוספים חנוכה מבריאת העולם עד ימי חשמונאי

היכן נזכר חנוכה במקורות:

- 1. במדרש -** אדם הראשון ראה את השמש שוקעת וחשב שלא תזרח יותר, היא המשיכה בשקיעתה וביום כה' בכסלו החל האור להפציע. - יוצא שהאור מתחיל להתגבר בחנוכה.
 - 2. פרשת פקודי -** מלאכת המשכן התחילה ב' בתשרי בשנה הראשונה לצאת בני"י ממצרים, והסתיימה בכה' בכסלו, בני"י ביקשו ממשה להקים את המשכן מיד, אבל הקב"ה רצה להמתין לרח' ניסן שבו נולד יצחק אבינו.
- ילקוט שמעוני, מלכים א פר' ו':

" אמר ר' חנינא: בכ"ה בכסלו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב: ביום הראשון באחד לכחדש תקים את משכן, והיו ישראל ממלמלין על משה לומר: למה לא הוקם מיד, שמא דופי אירע בו? והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחדש שנולד בו יצחק (= ניסן)... ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה. אמר הקב"ה: עלי לשלם. מה שלם לו הקב"ה? חנוכה חשמונאי.

3. רמב"ן בתחילת פרשת בהעלותך:

למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכה הנשיאים?

לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עימם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקב"ה חייך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, לשון רש"י ממדרש אגדה:

ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג י'): "ישימו קטורה באפך", ובכל הקורבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכיפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלוהינו!?

ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קורבנות הרבה כל ימי המילואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנוכה המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמובה חובה ונצטוו עליה? אבל עניין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהייתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כוהן גדול ובניו:

ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבנו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר: ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל.

4. גדלותם של החשמונאים - רמב"ן פרשת ויחי, על הפס' לא יסור שבט מיהודה:

"וזה היה עונש החשמונאים שמלכו בבית שני, כי היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצוות מישראל..."

5. פרשת מסעי - המסע הכ"ה היה לחשמונה.

6. רמב"ם, הל' חנוכה פר' ג':

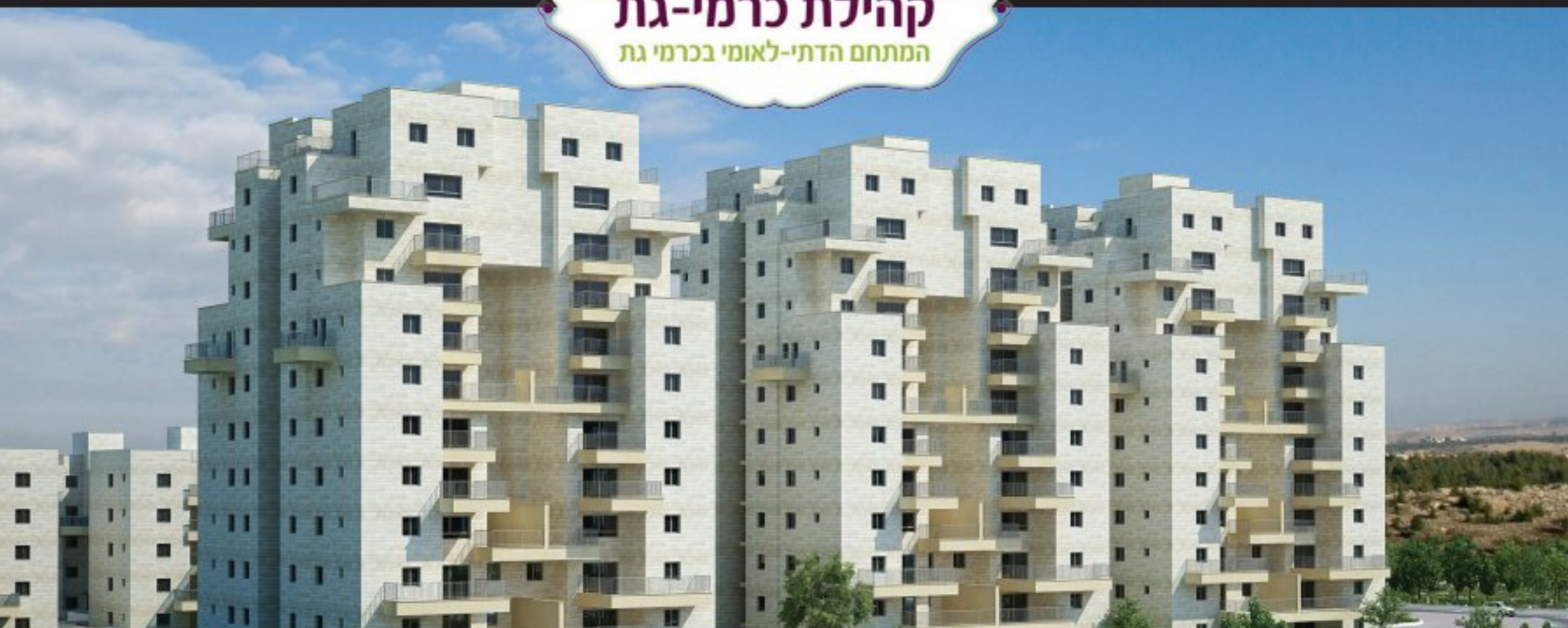
א בבית שני פשטלכו יון, גזרו גזרות על ישראל, ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות; ופשטו ידם בממונם, ובבנותיהם; ונכנסו להיכל, ופרצו בו פרצות, וטמאו הטהרות. וצר להם לישראל מאוד מפניהם, ולחצום לחץ גדול, עד שרחם עליהם אלהי אבותינו, והושיעם מידם. וגברו בני חשמונאי הפוהנים הגדולים, והרגום והושיעו ישראל מידם; והעמידו מלך מן הפוהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה--עד החרבן העשי.

ב וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בחמשה ועשרים בחדש פסלו היה. ונכנסו להיכל, ולא מצאו שמן טהור אלא פך אחד; ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים--עד שכתשו זיתים, והוציאו שמן טהור.

יהי רצון
שנזכה במהרה
לבניין המקדש
ולישועה שלמה,
להודות ולהלל
לשמך הגדול
על ניסך ועל נפלאותיך
ועל ישועתך.

SALE!!! סוף עונה בכרמי גת!

✓ ללא מס רכישה! ✓ כ-15% פחות ממחיר השוק ✓ התחייבות למחיר סופי

1-700-500-555
www.bemuna.co.il

באמונה
בונים אדם קביל